

EKOLOŠKA INSPEKCIJA

NESISTEMATSKA ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE

§

TRANSITION
Transition Promotion Program

Centar za
Životnu Sredinu

Autor: Ratko Pilipović

Saradnica: Nina Kreševljaković

Fotografije: Robert Oroz

Grafički dizajn: www.typonaut.cz

ISBN: 978-80-87651-92-6

Za više informacija, posjetite:

Engleski: <http://english.arnika.org/bosnia-and-herzegovina>

Jezici u BiH: <http://eko.ba>, <http://aarhus.ba>, <http://rijekebih.org>

Ova publikacija bila je pripremljena uz podršku Ministarstva vanjskih poslova Češke Republike u okviru Programa za promociju tranzicije koji predstavlja finansijsku pomoć za podršku demokratiji i ljudskim pravima na primjeru i iskustvu sa socijalnom tranzicijom i demokratizacijom Češke Republike.

Sadržaj:

I.	UVOD	4
II.	NADZOR KAO OBAVEZA IZ POGLAVLJA 27	5
III.	EKOLOŠKE INSPEKCIJE – PRIMJENA ZAKONA U BIH	6
	1. ZAKONSKA, ADMINISTRATIVNA I ORGANIZACIONA ŠEMA INSPEKTORATA	6
	2. POSTUPAK INSPEKCIJSKOG NADZORA KROZ PRAKSU CIVILNOG SEKTORA	10
IV.	ORGANIZACIJE CIVILNOG DRUŠTVA KOJE SE BAVE ZAŠTITOM ŽIVOTNE SREDINE	12
V.	ANALIZA RADA U PREDMETIMA ŽIVOTNE SREDINE	14
VI.	SLUČAJEVI IZ PRAKSE	16
VII.	ZAKLJUČAK / PREPORUKE	21
VIII.	Dodatak: fotografije sa terena	23
	O autoru	28
	O nama	29

I. UVOD

Analiza koja se nalazi pred vama rezultat je kordinisanog i zajedničkog rada Udruženja Arnika iz Češke Republike, Udruženja Centar za životnu sredinu iz Banja Luke i Udruženja Aarhus centar Sarajevo¹, koje zajedno u Bosni i Hercegovini rade na očuvanju životne sredine, koristeći različite alate i metode u svom radu. Zahvaljujući saradnji i povezanosti organizacija civilnog sektora veliki doprinos u pravljenju (izradi) analize dali su i udruženja koja se bave zaštitom životne sredine okupljenih oko EkoBiH mreže i Koalicije za zaštitu rijeka BiH², kao i pojedinci iz Bosne i Hercegovine i Republike Češke koji su svojim stručnim znanjem doprinjeli njenom nastanku.

U analizi je predstavljen rad i obrađeni podaci o radu ekoloških inspekcija Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine kao dve najveće administrativne jedinice u kojima organizacije koje se bave zaštitom životne sredine imaju aktivnu ulogu u njenom očuvanju. Za potrebe analize dobijeni su i podaci tri kantona; Tuzlanski kanton, Hercegovačko – neretvanski kanton i Srednjobosanski kanton; u kojima je civilni sektor bio aktivniji u periodu od 2020-2021. godine. Pojedina poglavlja analize na jednostavan način približavaju ulogu i svrhu inspekcija, kao i postupak koji se vodi po predstavkama organizacija koje se bave zaštitom životne sredine, te iz ugla civilnog sektora, konkretnim slučajevima predstavlja stanje na terenu.

Analiza je namijenjena svakom ko se aktivno bori u zaštiti životne sredine, u cilju cjelokopne i kvalitetnije informisanosti šire javnost sa radom organa nadzora. To se prvestveno odnosi na organizacije koje, iako svakodnevno dijele informacije između sebe, nisu upoznate sa detaljima koji se tiču nadzora u konkretnim slučajevima. Analiza je namijenjena organima nadzora i svim donosiocima odluka koji svojim djelovanjem mogu da unazade ili unaprijede rad inspektora na terenu. Svakako, na kraju analiza će uvelikom pomoći stanovnicima lokalnih zajednica koji čuvaju svoju lokalnu sredinu od štetnih projekata.

Nebrojeni su primjeri uništavanja životne sredine koji su u velikom broju slučajeva zastavljeni zahvaljujući preventivnom aktivizmu građana, šaljući tako jasnu poruku da priroda nije na prodaju. Ove situacije nisu karakteristične samo za pojedine regione Bosne i Hercegovine, već se one protežu i dešavaju u svim dijelovima gdje se nalazi neprocjenjivo bogatstvo prirode, rijeka, šuma, biljnih i životnjskih staništa. Riječna korita ostaju suha, a tako gdje vode ima, ribe pod nerazjašnjenim okolnostima umiru. Na svakom koraku nalazi se ili divlja ili legalna, ali neuređena deponija, a čistoća vazduha je u pojedinim gradovima davno dosegla granicu dopuštenih vrijednosti. Iako je više od 50 posto Bosne i Hercegovine priroda, ova država je jedna od zagađenijih u regionu.

1 <https://arnika.org/>, <https://czzs.org/>, <https://aarhus.ba/>

2 <https://ekobih.net/>, <https://rijekebih.org/>

II. NADZOR KAO OBAVEZA IZ POGLAVLJA 27

Put u Evropsku uniju kojim je Bosna i Hercegovina krenula podrazumijeva i usklađivanje svih njenih propisa u skladu sa pravnom tekovinom Evropske unije, a poglavlje 27 (*usklađivanja propisa pravne tekovine EU u oblasti zaštite okoliša/životne sredine Bosne i Hercegovine*) je samo jedan mali dio koji čeka svoje potpuno finaliziranje.

Usklađivanje u tom smislu podrazumijeva složen i sistematičan proces koji obuhvata tri međusobno povezana segmenta:

1. Transpozicije pravne stečevine EU u oblasti zaštite okoliša/životne sredine u pravne sisteme na nivou BiH, FBiH, RS i BD BiH.
2. Provođenja lokalnih propisa usklađenih sa pravnom stečevinom EU u oblasti zaštite okoliša/životne sredine; što uključuje uspostavu institucionalnog okvira (na nivou države, entiteta i BD BiH), sposobnog da u praksi provede nove propise usklađene sa zakonima EU;
3. Stvaranje izvršnih mehanizama (na svim administrativnim nivoima) putem kojih će se osigurati adekvatno ponašanje svih subjekata i poštovanje novih zakona, usklađenih sa pravnom stečevinom EU u oblasti zaštite okoliša/životne sredine, upotrebom praćenja, nadzornog sistema, te kaznenih i podsticajnih mjera

Stvaranje izvršnih mehanizama, kao zadatak koji je postavljen pred BiH podrazumijeva da u prevenciji štete moraju učestovati jedna ili više nadležnih institucije čija će osnovna odgovornost biti u nadzoru i provođenju propisa koji sadrže transponovane zahtjeve direktiva što podrazumijeva:

1. definisanja neophodnih preventivnih mjera za odgovor na predstojeće ekološke štete;
2. davanja uputstava operaterima o načinu primjene ovih mjera;
3. provođenja procedure za provjeru da li je ekološka šteta počinjena i da li je operater
4. odgovoran za istu;
5. ustanovljavanja da li nadležna institucija treba da poduzme korektivne aktivnosti;
6. određivanje osoba u nadležnoj instituciji koje će biti zadužene za nadzor nad operacijom čišćenja.

III. EKOLOŠKE INSPEKCIJE I PRIMJENA ZAKONA U BIH

1) ZAKONSKI OKVIR, ADMINSTRATIVNA I ORGANIZACIONA ŠEMA INSPEKTORATA

Lista zakona o inspekcijama u BiH

1. Republika Srpska

Zakon o inspekcijama Republike Srpske – (Službeni glasnik Republike Srpske broj 18/2020)

2. Federacija Bosne i Hercegovine

Zakon o inspekcijama Federacije BiH – (Službene novine Federacije BiH broj 73/2014 i 19/2017 – odluka US)

3. Kantoni Federacije Bosne i Hercegovine

1) BOSANSKO PODRINJSKI KANTON (BPK)

Zakon o inspekcijama u Bosansko-podrinjskom kantonu Goražde – (Službene novine Bosansko podrinjskog kantona Goražde broj 13/15)

2) HERCEGOVAČKO NERETVANSKI KANTON (HNK)

Zakon o organizaciji uprave u Hercegovačko-neretvanskom kantonu (Službene novine Hercegovačko-neretvanskog kantona broj 9/2009)

3) KANTON SARAJEVO (KS)

Zakon o inspekcijama Kantona Sarajevo (Službene novine Kantona Sarajevo broj 2/2017 i 37/2021)

4) LIVANJSKI KANTON (LK)

Primjenjuje se federalni Zakon o inspekcijama

5) POSAVSKI KANTON (PK)

Zakon o inspekciji županije Posavske (Službene novine županije Posavske iz 2013. godine)

6) SREDNJOBOSANSKI KANTON (SBK)

Primjenjuje se federalni Zakon o inspekcijama

7) TUZLANSKI KANTON (TK)

Zakon o inspekcijama Tuzlanskog kantona – (Službene novine Tuzlanskog kantona broj 12/2020, 1/2022, 5/2022 – ispr. i 11/2022)

8) UNSKO SANSKI KANTON (USK)

Zakon o inspekcijama Unsko-sanskog kantona – (Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona broj 3/ 2021)

9) ZAPADNO HERCEGOVAČKI KANTON (ZHK)

Zakon o inspekcijama županije Zapadnohercegovačke – (Narodne novine županije Zapadnohercegovačke broj 4/09)

10) ZENIČKO DOBOJSKI KANTON (ZDK)

Zakon o inspekcijama Zeničko-dobojskog kantona – (Službene novine Zeničko-dobojskog kantona, broj 6/2011 i 15/2021)

4. Brčko Distrikt u Bosni i Hercegovini

Zakon o inspekcijama Brčko distrikta Bosne i Hercegovine – (Službeni glasnik Brčko

distrikta BiH broj 24/2008, 25/2008 – ispr., 20/2013, 16/2018, 8/2019, 11/2020, 24/2020 i 40/2020)

S obzirom na složen administrativni sistem Bosne i Hercegovine u kome postoji nekoliko administrativnih jedinica sa svojim nadležnostima (*država, entitet, kanton, grad, opština*) sistem nadzora i kontrole iz poglavlja 27., regulisan je u skoro svim administrativnim jedinicama. Trenutno na ovim prostorima egzistira 13 zakona i nekoliko desetina podzakonskih akata koje primjenjuju inspekcije u svom radu.

Lista inspektorata u Bosni i Hercegovini

1. Republika Srpska

Republička uprava za inspekcijske poslove – Inspektorat Republike Srpske

2. Federacija Bosne i Hercegovine

Federalna uprava za inspekcijske poslove

3. Kantoni u Federacije Bosne i Hercegovine

1) BOSANSKO PODRINJSKI KANTON (BPK)

Kantonalna uprava za inspekcijske poslove

2) HERCEGOVAČKO NERETVANSKI KANTON (HNK)

Inspektorati pri ministarstvima

3) KANTON SARAJEVO (KS)

Kantonalna uprava za inspekcijske poslove Kantona Sarajevo

4) LIVANJSKI KANTON (LK)

Uprava za inspekcijske poslove Hercegbosanske županije

5) POSAVSKI KANTON (PK)

Županijska uprava za inspekcijske poslove

6) SREDNJOBOSANSKI KANTON (SBK)

Kantonalna uprava za inspekcijske poslove

7) TUZLANSKI KANTON (TK)

Kantonalna uprava za inspekcijske poslove

8) UNSKO SANSKI KANTON (USK)

Kantonalna uprava za inspekcijske poslove

9) ZAPADNO HERCEGOVAČKI KANTON (ZHK)

Županijska Uprava za inspekcijske poslove

10) ZENIČKO DOBOJSKI KANTON (ZDK)

Kantonalna uprava za inspekcijske poslove

4. Brčko Distrikt u Bosni i Hercegovini

Inspektorat BD u BiH

Na prostoru Bosne i Hercegovine postoji 13 inspektorata, koji organizaciono u sebi imaju ekološko – građevinsku inspekciju iz nadzora oblasti životne sredine. Inspektorat je u pravilu samostalna upravna organizacija, ali nadzor nad njenim radom vrše vlade entiteta i kantona. Sama organizacija je drugačije od kantona do kantona, pa se tako u pojedinim kantonima inspekcije nalaze unutar Ministarstva okoliša, dok su u nekima osnovani kao samostalne upravne jedinice.

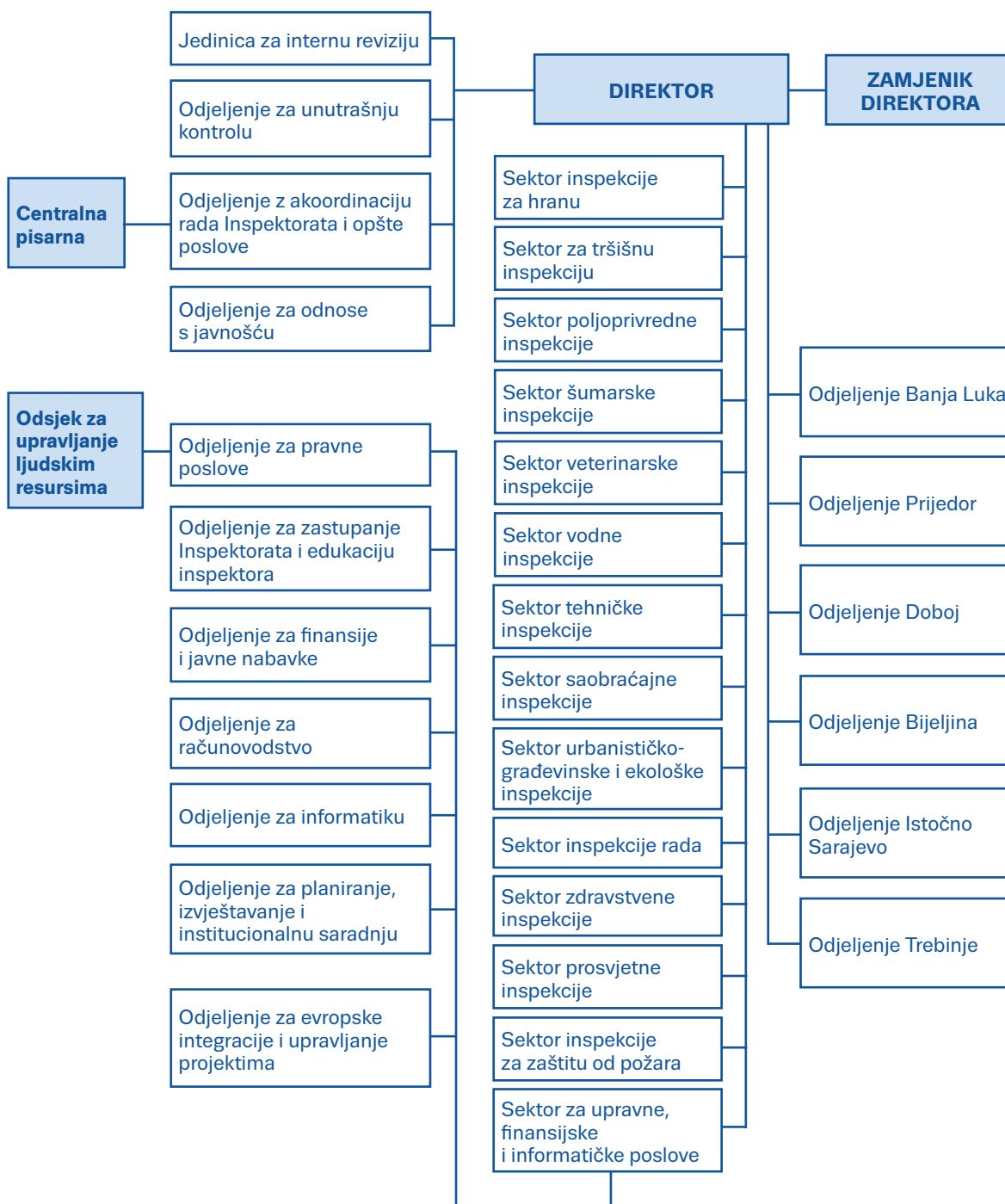
U okviru nižih administrativnih jedinica (grad ili opština) postoji onoliko ekoloških inspektora koji djeluju u okviru odjeljenja za inspekcijske poslove, a koliko je potrebno da zadovolje kapaciteti grada ili opštine. Kada je životna sredina u pitanju, svaka niža administrativna je-

dinica nema inspektora koji će se baviti zaštitom okoliša, pa često zna doći do razmjene inspektora između opština, ili pak prebacivanje predmeta na entitetski ili kantonalni nivo.

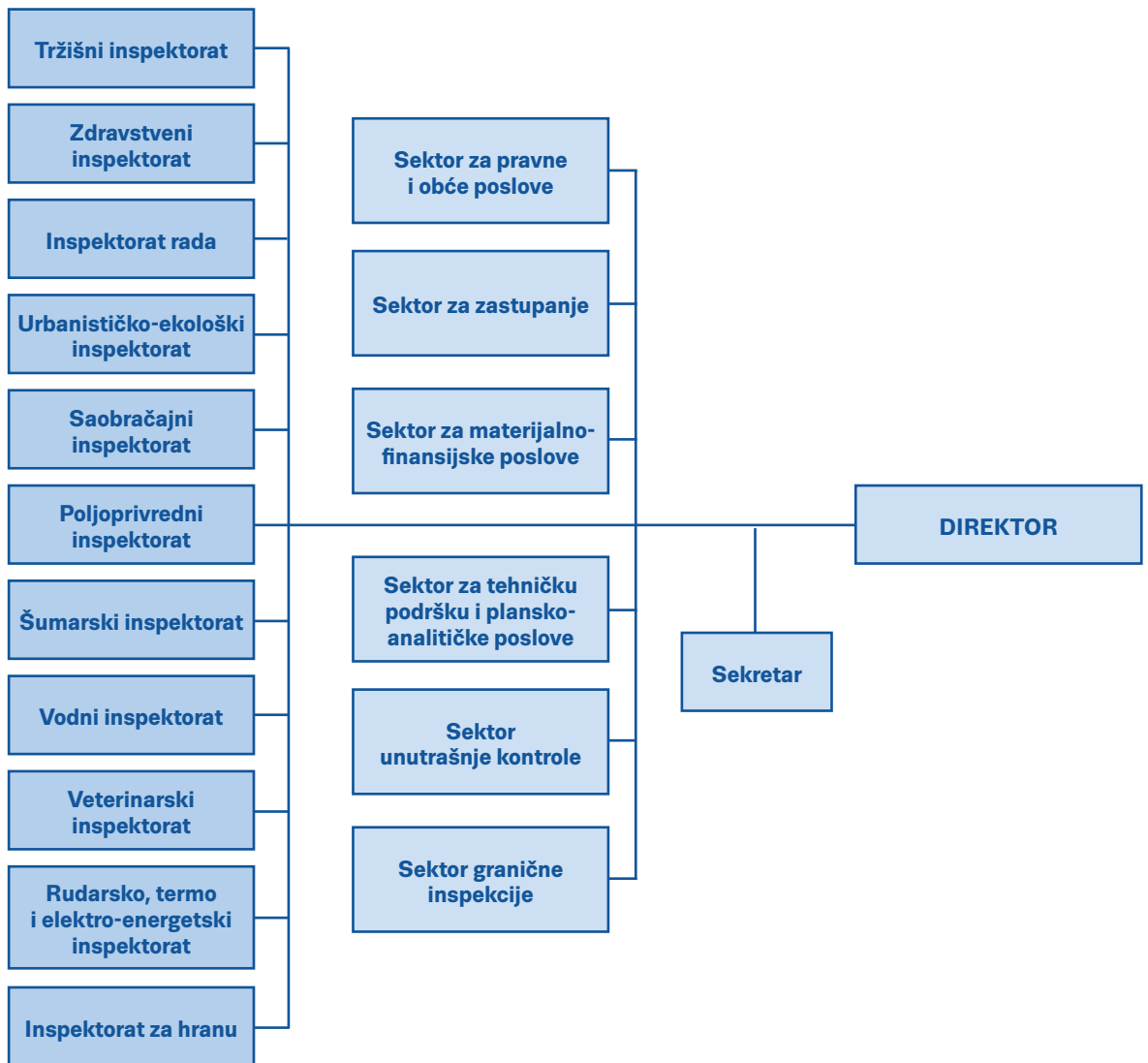
Prema zakonima svaki inspektorat više administrativne jedinice (entitet), ima određene nadležnosti u vezi sa inspekcijama niže administrativne jedinice (kanton, grad, opština), što podrazumijeva i određenu vrstu kontrole nad radom inspektora. Propisana je mogućnost smjene inspektora ukoliko se utvrdi da su radili suprotno zakonom, ukidanja rješenja inspektora, traženje određenih informacija, davanja mišljenja na pravilnike, i davanja saglasnosti na raspoređivanje inspektora i dr.

Organizaciona šema

1. Republička uprava za inspeksijske poslove – Inspektorat Republike Srpske

2. Federalna uprava za inspekcijske poslove

Inspektorati su upravne jedinice koje osnivaju vlade entiteta i kantona, kao što i postavljaju direktora iste. Inspektorati za svoj rad odgovaraju onima ko ih osniva, pa tako vlade kao osnivači vrše nadzor nad njihovim radom. Inspektorati veliki su administrativni aparati i zahtijevaju mnogo ljudskih resursa koji opslužuju nekoliko desetina inspekcija koje svakodnevno izvršavaju svoje zadatke.

U Republici Srpskoj prema Zakonu o inspekcijama trenutno egzistira 13 inspekcija i svaka inspekcija ima glavnog inspektora, dok u Federaciji Bosne i Hercegovine postoji 11 inspekcija. Neke od ovih inspekcija djeluju samostalno, kao što je to poljoprivredna inspekcija ili inspekcija rada, dok je u nekima spojeno više oblasti, pa je tako ekološka inspekcija spojena sa urbanističkom ili građevniskom inspekcijom. Nadalje, Zakon u Republici Srpskoj

propisuje da postoji 22 inspektorska zvanja, dok u Federaciji Bosne i Hercegovine postoji 40 inspektorskih zvanja koji djeluju u okviru jednog ili više inspektorata.

2) POSTUPAK INSPEKCIJSKOG NADZORA KROZ PRAKSU CIVILNOG SEKTORA

Zakoni koji se primjenjuju u Republici Srpskoj i Federaciji Bosne i Hercegovine, na isti ili približan način regulišu pojedine institute inspeksijskog nadzora, kao i sam postupak od pokretanja do završetka. Osnovni procesni zakon osim navedenih entitetskih Zakona o inspekcijama koji bliže propisuje postupke i procedure inspektora su zakoni koji regulišu upravni postupak u entitetima³. Postupak inspeksijskog nadzora može se inicirati na nekoliko načina, poslati predstavku običnom ili elektronskom poštom ili odnijeti istu u kancelariju inspekcije, ali se uvijek pokreće po službenoj dužnosti. Ovo praktično znači da inicijativu za pokretanje postupka može pokrenuti svako, ali postupak počinje kada se predmet od strane glavnog inspektora, uprave ili direktora inspektorata rasporedi konkretnom inspektor. Zbog toga, nekada prođe dosta vremena, više od roka propisanog zakonom, do dobijanja odgovora nadležnog inspektora na predstavku organizacija u kojoj se može vidjeti i rezultat nadzora.

Zakon poznaje neposredni i posredni inspeksijski pregled kao i redovnu kontrolu u skladu sa godišnjim planom rada inspekcije, zatim vanrednu kontrolu sa najavom i kontrolu bez predhodne najave. Međutim, iz ugla civilnog sektora i organizacija koje se bave zaštitom životne sredine, postupak se pokreće po njihovoj inicijativi koja mora sadržavati sve relevantne činjenice koje bi uputile inspektora u obavljanju nadzora. Zakon nije propisao da li se takav postupak smatra vanrednom kontrolom sa ili bez najave, a organizacije koje su prijavile slučaj, nemaju svojstvo stranke u postupku.

Po osnovu Zakona, inspektor je dužan samo u određenom roku (*30 dana u RS, 15 dana u FBiH*) podnijeti pismenu predstavku – odgovor koji će sadržavati informaciju o preduzetim radnjama u svom nadzoru nad prijavljenim subjektu. Organizacije koje su prijavile slučaj, ne zovu se na teren kada se vrši nadzor i nakon završene kontrole nemaju uvid u zapisnike i ostale dokumente koje su proizašle iz kontrole, osim ako iste ne traže po osnovu slobodi pristupa informacijama. Dakle organizacije nemaju status stranke u inspeksijskom postupku. Zbog toga, organizacije dalje nemaju pravo i mogućnost da se dalje žale ukoliko nisu zadovoljni obavljenim inspeksijskim nadzorom, odnosno organizaciji koja je prijavila slučaj uskraćuje se pravo na pravni lijek, iako je praksa u nekim slučajevima pokazala drugačije.

Kada se određeni slučaj prijavi, prema Zakonu, on dolazi kod glavnog inspektora urbanističko-građevinske i ekološke inspekcije, koji po pravilu raspoređuje predmet konkretnom inspektor. Često, u skladu sa potrebama, dogovara sa drugim glavnim inspektorima izlazak i drugih inspektora na teren, ukoliko takva postoji potreba, a svakom inspektor se posebno piše nalog. Radi ponekad nejasno definisanih nadležnosti, dešava se da određeni predmeti koji se upute višoj kontroloj instanci, završe na nižoj instanci i obrnuto. Postoje primjeri iz prakse negiranja i prenošenja nadležnosti sa kojima su se organizacije susretale, pa tako prođe i po nekoliko mjesec dok se odredi nadležna inspekcija i izvrši kontrola, kada često

3 Sl. glasnik RS, br. 13/2002, 87/2007 – ispr., 50/2010 i 66/2018
Službene novine FBiH, br. 2/1998, 48/1999 i 61/2022

bude i kasno. Također, nije rijedak slučaj da se predmet upućen ekološkoj inspekciji preusmjeri na vodnog ili nekog drugog inspektora, kao i da u isto vrijeme na teren izađu entitetski inspektor i kantonalni / gradski / opštinski inspektor, a da prije toga nisu bili u kordinaciji oko tog predmeta, pa se tako dolazi u situaciju da se na terenu stvore oprečna mišljenja koja sprečavaju donošenja adekvatnih mjera kako bi se zaštitila životna sredina.

U toku postupka, onom ko se kontroliše – subjekt nadzora, zakon je predvidio pravo podnošenja pisanog zahtjeva na izrečenu mjeru, ukoliko će izrečenom mjerom nanijeti nesa- glediva šteta koja bi bila nenadoknativa za subjekt nadzora. Na osnovu toga, svaki subjekt nadzora kojemu je izrečena bilo kakva mjera, može podnijeti zahtjev direktoru inspektora- ta kojim se traži da se izvršenje takve mjere odlaže, dok se u ranijem zakonu takav zahtjev podnosio načelniku / gradonačelniku / ministru. Samo odlaganje izvršenja mjere bi nadalje uglavnom prouzrokovalo dalje narušavanje ili uništavanje životne sredine, pod obrazlože- njem da subjekt nadzora ne trpi štetu od izvršenja propisanih mjera.

Na terenu, ovlaštenja inspektora su raznovrsna, od izracanja raznih mjera prema subjek- tu nadzora preko povjeravanja stručnih poslova specijaliziranim institucijama do uticanja na rad inspektora nižih administrativnih instanci kanton / grad / opština, ukoliko smatra da je rad takvog inpektora bio protivzakonit ili na drugi način nedostojan. Pored toga, inspek- tor prema Zakonu ima pravo da izriče preventivne mjere, koje su stimulativnog karaktera, kako bi se se subjekt nadzora „doveo u red“ i preduzeo sve potrebne radnje kako ne bi došlo do budućeg kršenja zakona. Ukoliko se ove preventivne mjere ne urade u određenom roku, inspektor ima pravo da slijedeći put izrekne neku strožiju mjeru.

U svom radu inpektor je ovlašten da izvrši uvid, utvrdi, pregleda, sasluša stranke, naredi, oduzme, zabrani, zatvori, izda i primjeni sve ono čime bi se otklonile radnje kojima se krši zakon i narušava životna sredina. Mjere protiv subjekta nadzora mogu biti novčane ili nenov- čane, te mogu se sastojati u određenim radnjama koje je subjekt nadzora dužan da uradi, ne uradi ili trpi. Pored toga, ukoliko smatra da se radnjama subjekta nadzora izvršava određeno krivično djelo, inspektor je dužan da takve radnje prijavi nadležnom tužilaštvu i ostvari sarad- nju sa drugim nadležnim institucijama, te da sam ukoliko je to moguće, preduzme sve mjere kako bi se dokazi sačuvali.

Zakoni o inspekcijama u svojim odredbama sadrže članove koje se tiču kaznenih odredbi i u tom smislu, zakoni poznaju kazne koje se mogu izreći pravnom licu, preduzetniku, odgo- vornom licu u pravnom licu i fizičkom licu. Kazna koja se izriče ima svojstvo prekršajne kazne i vodi se po načelima prekršajnog postupka, ukoliko do takve situacije dođe. Raspon kazni kreće se od 100 KM do 15 000 KM prema Zakonu o inspekcijama Federacije Bosne i Herce- govine, dok je u Republici Srpskoj limit kazni mnogo manji, pa je tako najveća kazna koja se može izreći 9000 KM.

IV. ORGANIZACIJE CIVILNOG DRUŠTVA KOJE SE BAVE ZAŠTITOM ŽIVOTNE SREDINE⁴

Dolaskom novog društvenog uređenja i prelaskom društvene u državnu svojinu, priroda se našla na udaru investitora koji profit stavljaju ispred životne sredine i tako je svojim djelovanjem mijenjaju i uništavaju. U takvim uslovima, probudio se civilni sektor koji je počeo djelovati kroz organizacije civilnog društva i pojedince, eksperte pojedinih oblasti. Uvođenjem i početkom primjene evropskih propisa, otvara se novo polje rada civilnog sektora i njegovog aktivnijeg djelovanja prema nadležnim organima. Istovremeno sa nastajanjem organizacija koje djeluju lokalno u zaštiti svojih prirodnih resursa, one sve više koriste pravne načine u ostvarivanju svojih ciljeva, ukazujući tako na nepravilnosti koje su prisutne u sprovođenju zakona. Organizacije počinju sve više djelovati strateški, utičući tako na pripremu i donošenje strateških dokumenta, istovremeno prateći rad državnih organa. Rezultati rada organizacija vidljivi su kroz zajedničko djelovanje prema nadležnim organima u svim postupcima koji se tiču životne sredine, od davanja komentara na strateške dokumente, predlaganja izmjena i dopuna zakona i nižih akata, kao i kroz zajedničke konstultacije u konkretnim projektima. Nevladin sektor se u Bosni i Hercegovini pomaže u svojim akcijama, razmjenjujući znanja i ljudske resurse, dajući tako do znanja nadležnim organima da se dalje devastiranje prirode mora zaustaviti i da se nadležni organi moraju više angažovati u primjeni i kontroli propisa. Tačan podatak koliko u BiH trenutno postoji registrovanih organizacija koje se bave životnom sredinom, direktno ili indirektno, na svim administrativnim nivoima, u koje spadaju i organizacije koje se bave lovom, ribolovom, turizmom i svakim oblikom zaštite prirode, ne postoji. Organizacije u BiH su okupljene oko više ideja, a one se sprovode kroz neformalne mreže:

Mreža Aarhus centra

U Bosni i Hercegovini postoje četiri Aarhus centra – Banjaluka, Tuzla, Sarajevo i Zenica, a koji svoj rad temelje na odredbama Konvencije o pristupu informacijama, učešću javnosti u odlučivanju i pristupu u ekološkim pitanjima (u daljem tekstu: Arhuska konvencija), koju je Bosna i Hercegovina ratifikovala 15. 09. 2008. godine („Službeni glasnik BiH – MU“, broj 8/08). Pojavom ovih centara, otvorio se još jedan vid djelovanja koji do sada organizacije civilnog društva nisu koristile. Pravni centri koji u Bosni i Hercegovini postoje od 2012. godine doprinijeli su vidljivim promjenama i svojim aktivnim djelovanjem započeli su primjenu Zakona o slobodi pristupa informacijama na svim nivoima u oblasti životne sredine. Ovaj početak značio je aktivniju ulogu javnosti u pristupu informacijama i učešće javnosti u procesima donošenja odluka na svim nivoima, kao i pravo na pristup pravdi.

Koalicija za zaštitu rijeka BiH

Koalicija za zaštitu rijeka Bosne i Hercegovine osnovana je u junu 2016. godine, od strane organizacija civilnog društva i pojedinaca ljubitelja prirode koji prate realizaciju planova

4 <https://czzs.org/wp-content/uploads/2020/09/lzvjestaj-iz-sjene.pdf>

za izgradnju hidroelektrana i zalažu se za razvoj turizma, tradicionalnih i komplementarnih djelatnosti koje mogu osigurati više raznovrsnih radnih mjesta i ostvariti veći razvoj lokalnih zajednica. Pored organizacija koje se bave zaštitom životne sredine, u Koaliciji su jako važni pojedinci i organizacije koje svojim radom pokazuju na koji način se rijeke mogu održivo koristiti, sa minimalnim uticajem na prirodu i sa dobitima za lokalno stanovništvo. Uloga Koalicije je da pruža podršku lokalnom stanovništvu da se na vrijeme uključi u donošenje odluka i donese stav o izgradnji hidroelektrana u Bosni i Hercegovini. Koalicija za zaštitu rijeka BiH trenutno okuplja više od 20 organizacija iz čitave države i broj članova i dalje raste.

Koalicija EKO BiH mreže

Eko-BiH je neformalna grupa organizacija civilnog društva (OCD), pojedinaca i lokalnih zajednica koje djeluju u oblasti životne sredine u BiH, a koje su još 2014. godine iskazale potrebu za umrežavanjem i poboljšanjem svojih kapaciteta u strateškim i komunikacijskim pitanjima. Eko-BiH je postao demokratski forum ekoloških organizacija civilnog društva i pojedinaca koji na godišnjim sastancima diskutuju i definišu prioritete rada, zajedničke izjave o zagovaranju i solidarnosti. Koalicija se zalaže za društvo koje se odgovorno odnosi prema prirodi i ljudima. Radi se o društveno relevantnoj mreži organizacija civilnog društva koja zajedničkim djelovanjem utiče na kreiranje i primjenu odgovornih politika u oblasti životne sredine / okoliša.

V. ANALIZA RADA U PREDMETIMA ŽIVOTNE SREDINE

Predmet analize ovog poglavlja čine dobijeni podaci entitetskih i pojedinih kantonalnih inspekcija traženi za period 2020-2021 godina. S obzirom na veliki broj kantonalnih inspekcija (10), odabir istih urađen je na osnovu iskustva na terenu organizacija koje se bave zaštitom životne sredine. Tako se u ovom dijelu analize nalaze podaci o radu ekoloških inspekcija Republike Srpske, Federacije Bosne i Hercegovine i tri kantona: Tuzlanski kanton, Hercegovačko – neretvanski kanton i Srednjobosanski kanton.

1) ANALIZA RADA INSPEKCIJSKI ORGANA

Tabela 3. pregled rada inspekcija u BiH

Administrativna jedinica	Period	Broj izlazaka na teren	Broj neurednih kontrola	Broj upravnih mjera	Broj prekršajnih mjera	Broj sačinjenih zapisnika
Federacija Bosne i Hercegovine	2020–2021	179				
Republika Srpska	2020	416		93 88 otklanjanje nepravilnosti, 5 zabrana djelatnosti	12	
	2021	471	199	113 109 otkanjanje nepravilnosti, 4 zabrane	14	
Tuzlanski kanton	2020	56				37
	2021	47				27
Hercegovačko – neretvanski kanton	2020–2021	21				
Srednjobosanski kanton	2020–2021	147				
UKUPNO		1337	199	206	26	64

Kao što je vidljivo iz dobijenih podataka pojedinih entitetskih i kantonalnih inspekcija, većina ekoloških inspektora je u periodu 2020–2021 godina imala veliki broj izvršenih kontrola. Ipak ti podaci ne mogu sa sigurnošću reći koji je bio problem pokretanja postupka i kako se takav postupak završio. Siguno je da su sadašnja zakonska rješenja primjenjena u praksi dala akcenat na stimulatívno preventivnim mjerama, te da su predmeti u većini uspješno završeni, a nepravilnosti otklonjene. Međutim prezentovani podaci, ne mogu dati uvid da li je izrečena mjera imala dugoročni efekat koji će trajno uticati da subjekt nadzora popravi svoje ponašanje prema životnoj sredini. Sada kako stvari stoje na terenu, subjektu nadzora se često više isplati da dobije kaznu i nastavi se ponašati kako se do sada ponašao, narušavajući životnu sredinu, nego da trajno popravi ili otkloni svoje nedostatke u radu.

Sadržaj i način vođenja evidencije inspekcijskih kontrola iz oblasti zaštite životne sredine, u Republici Srpskoj, propisuje se pravilnikom koji donosi direktor Inspektorata, uz saglasnost Vlade Republike Srpske. Evidencija ekoloških predmeta vodi se kao i evidencija ostalih predmeta u internoj bazi podataka koja predstavlja sistem koji podržava postupak inspekcijskog nadzora. Takav sistem omogućava praćenje postupka u svim fazama, nezavisno o tome završava li inpekcijski nadzor zapisnikom ili se nastavlja donošenjem rješenja ili preduzimanjem drugih mjera. Federacija Bosne i Hercegovine, i njeni kantoni svoju evidenciju baziraju na Pravilniku o Kancelarijskom. Zavedeni predmeti imaju klasifikacijsku oznaku 19, te kao ni u Republici Srpskoj ne postoji detaljnija klasifikacija predmeta koji su vezani za zaštitu životne sredine. U okviru evidencije ekološke inspekcije nije moguće saznati šta je konkretno bio problem, odnosno da li je inspektor izašao na teren jer je suho korito rijeke na kojoj postoji mHE ili je rijeka poplavila radi nelegalnog vađenja šljunka, da li je zagađeno od ispuštanja ulja ili je došlo do iznenadnog pomora ribe, kao ni da li je predmet izlaska bila divlja deponija ili začepljena nefunkcionalna septička jama.

Novčana kazna je mjera koja bi trebala imati najveći uticaj na subjekt nadzora da obustavi sve aktivnosti za koje se utvrdi da su protivzakonite. U Republici Srpskoj u okviru -Urbanističko-građevinske i ekološka inspekcije⁵ za period 2021. godina naplaćena je novčana kazna u iznosu od 93 300 KM, dok je za period 2020. godinu ona iznosi nešto niže, 92.500 KM. Na ime ekologije, inspektori Federalnog urbanističko – ekološki inspektorata⁶ za isti period 2021. godinu od subjekta nadzora su naplatili iznos od 329 760 KM, dok za 2020. godinu podaci nisu dostupni. Iz navedenog, vrlo je lako zaključiti da je inspekcija u Federaciji Bosne i Hercegovine mnogo ažurnija u punjenju svog budžeta, odnosno da izriče i naplaćuje veći broj novčanih kazni, dok je Urbanističko-građevinska i ekološka inspekcija Republike Srpske uspjela izreći i naplatiti iznos koji ne prelazi 100 000,00 KM, čime je ovu inspekciju stavila u rang onih koji imaju najmanje izrečenih i naplaćenih novčanih kazni.

2) ANALIZA RADA I AKTIVNOSTI ORGANIZACIJA

Predmetna analiza rada obuhvata aktivnosti Aarhus centara u Bosni i Hercegovini, a predmeti se tiču zaštite životne sredine iz raznih aspektata i upućeni su inspektorima koji se bave nadzorom nad životnom sredinom.

ENTITETSKI NIVO

Naziv udruženja koje je pokrenulo postupak inspekcijskog nadzora	Broj poslanih zahtjeva ekološkoj inspekciji na entitetskom nivou	Broj dobijenih odgovora da je pozitivno riješeno	Broj dobijenih odgovora da je negativno riješeno	Broj predmeta u kojima je postupak nastavljen dalje korištenjem pravnog lijeka
Eko forum Zenica	4	0	1	0
Centar za životnu sredinu Banja Luka	35	28	6	n/a
Aarhus centar u BiH	50	3	47	20
UKUPNO	89	31	54	20

5 <http://www.inspektorat.vladars.net/stranica/105/pregled>

6 <http://www.fuzip.gov.ba/stranica/37/pregled>

KANTONALNI / GRADSKI / OPŠTINSKI NIVO

Naziv udruženja koje je pokrenulo postupak inspekcijskog nadzora	Broj poslanih zahtjeva ekološkoj inspekciji na opštinskom / kantonalnom nivou	Broj dobijenih odgovora da je pozitivno riješeno (otklonjeni nedostaci, izrečena kazna...)	Broj dobijenih odgovora da je negativno riješeno	Broj predmeta u kojima je postupak nastavljen dalje korištenjem pravnog lijeka
Eko forum Zenica	3	1	2	0
Centar za životnu sredinu Banja Luka	24	15	9	n/a
Aarhus centar u BiH	30	5	25	1
UKUPNO	57	21	36	1

Kao što je i vidljivo, aktivnosti Aarhus centara u Bosni i Hercegovini predstavljaju značajan korak civilnog sektora u zaštiti životne sredine. Ukoliko te podatke uporedimo sa dobijenim podacima od inspektorata, može se sa sigurnošću reći da inicijativa za više od 10% ukupnog broja izvršenih kontrola inspektorata u Bosni i Hercegovini pripada civilnom sektoru. U odnosu na ukupan broj izvršenih kontrola, organizacije koje se bave zaštitom životne sredine imaju veliki udio u njenom očuvanju, ističući tako sebe kao dodatnog nadzornog i kontrolnog subjekta u očuvanju prirode.

VI. SLUČAJEVI IZ PRAKSE SA FOTOGRAFIJAMA SA TERENA

Otvaranjem prvog Aarhus centra u Bosni i Hercegovini, početkom prošlog desetljeća, počinju intenzivnije aktivnosti civilnog sektora u nadzoru korištenja životne sredine. U početku su to bila samo uglavnom postojeća preduzeća koja su svojim djelovanjem narušavali životnu sredinu, ali taj krug nadzora se vrlo brzo proširio. Počela je intenzivna dodjela koncesija na javna dobra i prirodna bogatstva, pa je tako u velikom broju slučajeva i danas ovo aktuelna tema nadzora. Danas postoje četiri Aarhus centra (Banja Luka, Tuzla, Sarajevo, Zenica) koja svojim proaktivnim djelovanjem uspješno obavljaju pravne aktivnosti nad radom svakog potencijalnog subjekta nadzora.

U analizi je obrađeno i predstavljeno 9 slučajeva, svaki specifičan na svoj način. U njima je sažeto sve ono što je bio i cilj u predstavljanju ove analize. Različitost postupaka i postupanja organa nadzora u konkretnim situacijama. Ovo pokazuje kako se neki postupci završe brzo, sa najboljim mogućim završetkom, dok se u drugima taj završetak ne nadzire skoro. Slučajevi su prikupljeni iz Aarhus centara koji djeluju u Bosni i Hercegovini, mijenjajući svojim djelovanjem društvo oko nas, na bolje.

1) Slučaj Drežnik

Aarhus centar u BiH je dana 8.4.2020. godine dostavio Federalnoj upravi za inspekcijske poslove zahtjev za pristup informacijama (u daljem tekstu:ZPI) kojim su tražene informacije u vezi sa aktivnostima na gradilištu vezanog za gradnju Bloka 7 termoelektrane Tuzla, a koji

se prije svega odnosi na monitoring buke i prašine, te odvoženja materijala nepoznatog porijekla na zatvorenu deponiju šljake i pepela Drežnik.

Dana 31.08.2020. godine Federalna uprava za inspekcijske poslove je dostavila odgovor na ZPI u kojem navode da su u pitanju samo pripremni radovi, dok faza građenja još uvijek nije počela, te stoga se ne vrši monitoring buke i prašine, ne uzrokuje se otpad niti se insistira na poštivanju predviđenih mjera okolinskom dozvolom. To će se činiti tek u fazi građenja

Aarhus centar u BiH je [30.12.2020.godine](#) dostavio zahtjev za vršenjem inspekcijskog nadzora Kantonalnoj upravi za inspekcijske poslove Tuzlanskog kantona sa istim navodima kao i za Federalnu upravu

Dana 15.01.2021. godine Kantonalna uprava za inspekcijske poslove se oglašila nenadležnom za ovaj slučaj te je zahtjev Aarhus centra ponovo vratila na Federalnu upravu za inspekcijske poslove koja je Aarhus centar prethodno obavijestila da su u pitanju pripremni radovi, te se stoga ne moraju poštivati odredbe okolinske dozvole. Međutim, ovakva konstatacija je apsurdna jer u skladu sa zakonom pripremni radovi spadaju u građenje, te je u skladu sa okolinskom dozvolom već u toj fazi nužno vršiti monitoring i poštivati okolinsku dozvolu

S tim u vezi, dana 3.2.2021. godine Aarhus centar je zatražio od Federalnog ministarstva okoliša i turizma (u daljem tekstu: FMOIT) da poduzmu zakonom predviđene mjere protiv Federalne uprave za inspekcijske poslove jer ne postupuje u skladu sa zakonom ali ni okolinskom dozvolom koju je ovo ministarstvo izdalo, a u vezi slučaja Drežnik

Dana 12.02.2021. godine Federalna uprava za inspekcijske poslove prosljeđuje zahtjev Aarhus centra za inspekcijski nadzor na Grad Tuzlu oglašavajući se nenadležnom kao i kantonalna inspekcija, te utvrđujući da je za ovaj slučaj nadležna inspekcija pri Gradu Tuzla

Dana 13.04.2021. godine Grad Tuzla odbacuje zahtjev za vršenjem inspekcijskog nadzora te se oglašava nenadležnom za ovaj slučaj

Dana 20.04.2021. godine Aarhus centar u BiH je podnio Žalbu Federalnom ministarstvu okoliša i turizma protiv zaključka donesenog od strane Grada Tuzla, kojim su se oglasili nenadležnim za vršenjem inspekcijskog nadzora

Dana 25.06.2021. godine Aarhus centar je zaprimio odgovor od FMOITa kojim se uvažava žalba i Grad Tuzla oglašava nadležnim za provođenjem inspekcijskog nadzora

Dana 01.02.2022. godine od strane Grada Tuzla, Aarhus centar je zaprimio obavijest da su izvršili nadzor ali u kontekstu odlaganja komunalnog otpada, a ne ono što je zahtjevano. Napomenuli su da se ova lokacija koristi za izgradnju Centralnog groblja te da nije depopnovana šljaka

Dana 7.2.2022. godine Aarhus centar je uputio odgovor Gradu Tuzli da je već Federalna inspekcija utvrdila da je odvožen materijal na zatvorenu deponiju Drežnik, tako da ostaje nejasno gdje je materijal završio ako se ne nalazi na Drežniku kao što Grad Tuzla tvrdi.

Na pismeni upit Aarhus centra koji je dostavljen Gradu Tuzla, od istih su zaprimili više telefonskih poziva putem kojih su dobili pojašnjenje kako Grad Tuzla ipak nije nadležan za ovaj slučaj i da su cijeli slučaj prosljedili na Vrhovni sud Federacije BiH koji treba riješiti sukob nadležnosti.

Federalno ministarstvo okoliša i turizma nikada nije dostavilo odgovor šta su poduzeli protiv Federalne uprave za inspekcijske poslove budući da ne postupaju u skladu sa obavezama navedenim u okolinskoj dozvoli.

U vezi ovog slučaju su poslate još brojne pritužbe Instituciji ombudsmena i Ministarstvu pravde. Postupak je u toku.

2) Slučaj Gornja Neretva

Dana 10.03.2021. godine nakon saznanja o početku radova na realizaciji HES Gornja Neretva – Faza I, koji su uslijedili nakon upravnog spora koji je rezultirao da se investitor ipak obaveže na izradu studije uticaja, Centar za životnu sredinu (u daljem tekstu: CZZS) je podnio zahtjev za vanredni inspekcijski nadzor i obustavu svih radova na vodnom dobru. Republička uprava za inspekcijske poslove (u daljem tekstu: RUIP) je prethodno zahtjevu CZZS bila obavještena od strane investitora da isti započinje radove, što je RUIP i dozvolio jer mu nije bila poznata činjenica postojanja presude suda.

Dana 21.4.2021. RUIP je dostavio Obavještenje o izvršenoj kontroli po predstavi, uz dostavu kopije Rješenja o obustavi radova na osnovu činjenice da investitor ne posjeduje važeću studiju uticaja i ekološku dozvolu.

3) Slučaj Hotovlje

Od saznanja za naznake da se na lokaciji planiranog ribnjaka zapravo vrši priprema i izgradnja strojare za planiranu malu hidroelektranu (u daljem tekstu: MHE) Hotovlje, u prirodu od 15.5.2020. godine do 19.1.2021. godine, podnešeno je više zahtjeva za inspekcijski nadzor od strane CZZS kojim bi se identifikovao objekat u izgradnji, odnosno zabranila izgradnja MHE Hotovlje, za koju, u periodu podnošenja zahtjeva, nije bila izdata ekološka dozvola ili građevinska dozvola.

Dana 14.07.2020. godine urbanističko-građevinski inspektor RUIP-a (Odjeljenja I. Sarajevo) je utvrdio da se sve aktivnosti na lokaciji provode u skladu sa tehničkom dokumentacijom. Kako su radovi napredovali i sve očitije bilo da se gradi strojara i da je postavljeni cjevovod postavljen radi MHE, a ne ribnjaka, postupajuća inspekcija je radove pravdala postojanjem Vodne saglasnosti za MHE – iako i dalje nije postojala ekološka dozvola i građevinska dozvola.

CZZS je pripremila žalbu protiv RUIP-a, sa prijedlogom da ministarstvo suspenduje izdavanje ekološke dozvole i građevinske dozvole. Po žalbi nije riješeno.

Ekološka dozvola i građevinska dozvola su izdate nakon što je ova MHE bila već izgrađena u potpunosti.

4) Slučaj Bjelava

Dana 28.4.2020. godine CZZS je zahtjevao inspekcijski nadzor nad gradnjom male hidroelektrane na rijeci Bjelavi na području opštine Foča, a sve po prijavi lokalnog stanovništva (urbanističko-ekološka inspekcija).

Dana 4.5.2020. godine (Opštinska inspekcija) je utvrdila da su u toku pripremni radovi na pristupnim putevima potrebnim za geološka istraživanja (sve u skladu sa projektom dokumentacijom).

Dana 29.5.2020. godine je dostavljena urgencija od strane CZZS na prvi zahtjev, budući da se inspekcija nije oglašavala u zakonskom roku. Istog dana CZZS je uputio više zahtjeva na adrese različitih institucija (Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, RUIP – šumarski i vodni inspektorat, JPS Šume, JU Vode).

Dana 3.7.2020. godine su dostavljene urgencije šumarskom i vodnom inspektoratu budući da nikakav odgovor sa njihove strane nije zaprimljen.

Dana 13.7.2020. godine (RUIP – šumarska inspekcija) je dostavila kopiju Informacije u kojoj RUIP obavještava MUP RS o utvrđenim nedostacima i nepravilnostima na terenu. Dostavljena je kopija Rješenja o nalaganju JPŠ Šume da izvrše detaljni pregled lokaliteta planirane MHE Bjelava, te je dostavljena kopija zapisnika šumarskog inspektora.

Dana 14.7.2020. godine RUIP – vodna inspekcija je dostavila kopiju zapisnika iz kojeg je vidljivo da je inspektor izdao rješenje u kojem se investitoru naređuje da obustavi sve aktivnosti i radove na vodnom zemljištu, jer isti nije pribavio Vodnu saglasnost.

5) Slučaj Bistrica

Dana 8.12.2021. godine je od strane CZZS podnesen prvi zahtjev za inspekcijski nadzor, a u vezi gradnje hidroelektrane na rijeci Bistrici zbog opravdane sumnje da se radovi izvode protivno zakonu (nepostojanje važeće ekološke dozvole), a 28.12.2021. je izvršena dopuna zahtjeva.

Dana 17.1.2022. je zaprimljeno obavještenje od Republičkog urbanističko-građevinskog inspektora (odjeljene I. Sarajevo) u kojem stoji da na lokacijama nema građevinskih radova;

Dana 19.1.2022. zaprimljeno je obavještenje od Republičkog vodnog inspektora (odjeljenje I. Sarajevo) da stare Vodne saglasnosti su važeće, i da nema obaveze za ishodovanjem novih;

Dana 7.3.2022. je od strane CZZS upućen zahtjev za vanredni inspekcijski nadzor;

Dana 18.3.2022. Republički vodni inspektor (Odjeljenje I. Sarajevo) je istakao kako nisu stečeni uslovi za zabranu radova od strane vodnog inspektora;

Dana 20.4.2022. g. CZZS je dostavljeno rješenje glavnog Republičkog urbanističko-građevinskog i ekološkog inspektora u kojem je navedeno da nije utvrđena nezakonitost, nedostaci ili nepravilnosti, te nije doneseno rješenje o obustavi radova.

6) Termoelektrana Gacko

Dana 22.11.2021. godine CZZS je podnio zahtjev za vanredni inspekcijski nadzor nad TE Gacko zbog ozbiljnog zagađenja vazduha;

Dana 25.11.2021. g., RUIP-Opština Gacko je dostavilo predstavku na nadležno postupanje;

Dana 6.12.2021. g. CZZS je zaprimio obavijest glavnog Republičko tehničkog inspektora da isti nije nadležan za predstavku;

Dana 22.3.2022.g. (Odjeljenje za inspekcije Opštine Gacko) ekološki inspektor je utvrdio nepravilnosti i izdao Rješenje o otklanjanju nepravilnosti. Izdao je dva prekršajna naloga.

Dana 12.1.2022.g. Opština je obavještena o otklanjanju problema na imisionoj stanici.

7) Termoelektrana Ugljevik

Dana 21.10.2021.g. CZZS je zatražio nadzor nad radom postrojenja za odsumporavanje dimnih gasova (u daljem tekstu: ODG) na Termoelektrani Ugljevik;

Dana 3.11.2021.g. je izvršena kontrola (Odjeljenje u Bijeljini), te u momentu kontrole postrojenje za ODG nije bilo u funkciji zbog tehničkih razloga, remonta i čekanja na Upotrebnu dozvolu. Utvrđeno je da je ODG radio samo 15 dana u toku cijele godine.

Dana 19.5.2022. godine CZZS je uputio drugi zahtjev za provođenje vanrednog inspekcijskog nadzora (nakon pribavljanja Upotrebne dozvole), ali odgovor na ovaj zahtjev nije nikada dostavljen.

Do sada nikada nisu izdata rješenja o otklanjanju nepravilnosti i/ili prekršajni nalozi. TE Ugljektivik nastavlja da zagađuje vazduh uprkos skupom ODG sistemu, što je uglavnom praćeno izostanku postupanja po služenoj dužnosti.

8) ArcelorMittal Zenica

Zahtjev za inspekcijsku kontrolu nelegalnih iskopavanja bagerom upućen je Kantonalnoj rudarsko-geološkoj inspekciji 28.4.2022. Nakon 26 dana dobili smo "odgovor" da rudarsko-geološki inspektor nema nadležnost za postupanje i da je naš zahtjev proslijeđen inspekciji Grada Zenice. Nakon još 44 dana, od gradske inspekcije dobili smo obavijest da na toj lokaciji, 70 dana nakon naše prijave, više niko ne vrši nikakve radove i da ih obavijestimo ako mi znamo ko je krivac za nelegalno prekopavanje bagerom. Detaljno opisano ovdje.⁷

9) Biološki minimum mHE

Dana 8.2.2021 tražili smo od kantonalne vodne inspekcije dostavu podataka o kontrolama biološkog minimuma na MHE u ZDK. Dana 22.2.2021 dobili smo „odgovor“ da jesu vršili kontrolu. Dopunjenim zahtjevom tražili smo koliko je kontrola izvršeno i 21.6.2021 dobili smo odgovor da je tokom 2 godine na 11 MHE samo u jednom slučaju zabilježeno kršenje biološkog minimuma.

⁷ <https://www.ekoforumzenica.ba/2022/07/16/nije-do-mene-kratka-prica-o-inspekcijama/>

VII. PREPORUKE / ZAKLJUČAK

1) PREPORUKE

Preporuke se prvenstveno namijenjene organima vlasti, donosiocima odluka, kako bi što detaljnije bili upoznati sa razmišljanjima i stavovima organizacija koje se bave zaštitom životne sredine. Praksa koja se stvara ne ostavlja dobar utisak na širu javnost, jer se do sada pokazalo da trenutna zakonska rješenja primjenjena u praksi ne daju dovoljno dobar rezultat, u cilju velikog stepena očuvanja prirode. Javljanje se različiti problemi od negiranja nadležnosti u postupku nadzora, nepoštivanja rokova u slučaju podnošenja predstavke građana ili utvrđivanje nepravilnosti na koje se „zažmuri“. Sve to najčešće dovodi do odugovlačenja postupka inspeksijskog nadzora, čime se često stvaraju uslovi da subjekti nadzora i dalje rade, protivno propisima iz cjelokupne oblasti životne sredine, narušavajući svojim aktivnostima okolinu oko sebe.

Iz sadašnjeg ugla posmatranja, u kome su organizacije civilnog društva uglavnom prijavljivači, a kasnije posmatrači, preporuke bi se mogle odnositi na mijenjanje i unapređenje sadašnjih zakonskih rješenja ili usvajanje novih zakonskih rješenja, kojima bi se dodatno zaštitila priroda i njeni resursi.

Preporuke za mijenjanje postojećih zakonskih rješenja:

1. Nadograditi bazu statističkih podataka u ekološkim predmetima

Unapređenje i nadogradnja sadašnje baze podataka, mogla bi dati detaljniji uvid u vođenje ekoloških predmeta, kao i cjelokupno „skeniranje“ stanja u oblasti životne sredine po oblastima. Detaljnija statistika predmeta inspeksijskog nadzora dala bi kompletan uvid u nivo narušavanja životne sredine, što bi bila početna osnova za detaljnije i sistematičnije planiranje plana godišnjeg rada i aktivnosti ekološkog inspektorata. U vezi sa izradom godišnjih planova rada ekoloških inspekcija potrebno je zahtjevati blagovremeno dostavljanje ovih planova.. Tako bi se na terenu mogle blagovremeno preduzeti preventivne mjere koje bi smanjile nivo uticaja čovjeka na životnu sredinu i dovele ovakva ponašanja u granicama zakonskih normi.

2. Unaprijediti izradu plana rada izlaska na teren ekoloških inspekcija

Uža saradnja civilnog sektora i ekoloških inspekcija bi bila veliki korak u zaštiti životne sredine, s obzirom na dosadašnja iskustva civilnog sektora na terenu. Iz tog razloga, prilikom izrade godišnjih planova rada ekološke inspekcije trebalo bi vršiti konsultacije sa, i uključiti iskustva i praksu organizacija, kako bi se preventivno spriječila buduća narušavanja životne sredine.

Preporuke za usvajanje novih zakonskih rješenja:

1. Priznati svojstvo statusa stranke pravnim i fizičkim licima koju su prijavile slučaj

Iz ugla organizacija koje se bave zaštitom životne sredine sadašnji status priznavanja stranke u postupku je pravna prepreka koja se treba prevazići uz svo poštovanje demokratskih

načela upravnog postupka, jer trenutna zakonska rješenja nisu obezbijedila dovoljan stepen učešća javnosti u pokrenutim postupcima nadzora i zaštite životne sredine, u skladu sa odredbama Arhuske konvencije. Priznavanje statuta stranke u postupku sprovođenja inspeksijskog nadzora ne bi trebala da bude prepreka, već stimulatívna mjera da se priroda zaštiti na što adekvatniji i dugotrajniji način proaktivnim djelovanjem civilnog sektora.

2. Izdvojiti ekološku inspekciju iz ekološko-urbanističko-građevinske inspekcije i formirati samostalni ekološki inspektorat

Potreba za izdvajanjem ekološke inspekcije kao samostalne, pokazala se odavno kada je rad ovog inspektorata u pitanju. Isto kao što ekologija mora biti samostalno ministarstvo, tako i ekološka inspekcija treba samostalno da djeluje kako bi djelotvorno i učinkovito zaštitila životnu sredinu od ljudskog ponašanja. Sadašnja zakonska rješenja, stavila su ekološku inspekciju u nezavidan položaj, jer se ona nalazi u istom inspektoratu koji istovremeno kontrolíše one aktivnosti koje najčešće dovode i do narušavanja životne sredine ili kršenja propisa u vezi sa životnom sredinom. Razdvajanje ovih inspekcija dovelo bi do iskristalísanih nadležnosti između ove dve inspekcije, kada pojedini inspektori ne bi bili u situaciji da se nađu u koliziji sa inspektorima kojima bi prvenstveni cilj trebao biti zaštita prirode.

3. Objedinjavanje svih inspekcija na jednom administrativnom nivou

S obzirom na danjašnje stanje u kome se inspekciji nadzor u administrativnim nivoima često prepliće sa neraznomjernim položajem pojedinih inspekcija, svakako da postoji potreba objedinjavanja inspekcija na jednom administrativnom nivou. Ovo je zadatak koji je svakako prepoznala i šira društvena zajednica, čiji prosperitet i napredak zavisi od kontrole i nadzora nad ljudskim ponašanjem.

4. Izrada i usvajanje Zakona o ekološkim inspekcijama

Tempo razvijanja i napretka društva, podrazumijeva i veću, bolju i efikasniju zaštitu životne sredine. Tako će buduća promjena u radu ekoloških inspekcija íći ka usvajanju zakona kojim bi se dodatno zaštitila životna sredina. Novi Zakon o ekološkim inspekcijama podrazumijevao bi objedinjavanje svih inspektora nadležnih u pojedinim oblastima-elementima životne sredine, kao što su buka, voda, vazduh, zemlja, šuma itd. u jednu ekološku inspekciju koja bi imala samostalnu organizacionu strukuru u odnosu na ostale inspektorate sa jasno iskristalísanim nadležnostima za postupanje.

2) ZAKLJUČAK

Nadzor nad prirodom je neophodna potreba, a inspekcije koje se bave zaštitom životne sredine; ekološka, vodna, poljoporivredna, šumarska itd.; trebale bi imati strogu preventivnu i represivnu ulogu u tom poslu, doprinoseći tako očuvanju naše prirode. Ovakav zadatak biće jedino i moguć ukoliko Bosna i Hercegovina čvrsto odluči da koristi sve kapacitete, uključujući i civilni sektor, kako bi se obaveza zaštite i nadzora životne sredine stavila u zakonski okvir iz koga bi se iskristalísale jasne, striktné i rigorozne mjere, bez političkih, rodbinskih i prijateljskih veza. Pred nadležnim institucijama stoji težak zadatak, a to je odricanje od svega što ovu zemlju stavlja u vrh korumpiranih zemalja. Dovedi u red zaštitu životne sredine, znači

primjeniti direktno u zakone direktive Evropske unije i tako osigurati stvaranje efikasnih izvršnih mehanizama u oblasti zaštite okoliša / životne sredine, upotrebom i praćenja nadzornog sistema, te kaznenih i podsticajnih mjera.

VIII. FOTOGRAFIJE SA TERENA

1. Rijeka Vrbas - G.Vakuf-Uskoplje, vodozahvat MHE Voljevac, 14.09.2019

2. Divlja deponija pored rijeke Ugar, Travnik, 25.09.2020

3. Gradska deponija pored Drine Višegrad, 09.02.2021

4. Suho korito i smeće na vodozahvatu MHE Hum, rijeka Jasenica, Travnik, 15.12.2020.

5. Smeće na vodozahvatu MHE Dolac, rijeka Bila, Travnik, 23.02.2021

6. Gradska
deponija Fojnica,
24.06.2020

7. Rijeka Tihaljina
presušila
zbog obilnog
navodnjavanja
u Hrv, Grude
10.09.2020

8. Suho
korito rijeke
Kraljušćice ispod
vodozahvata,
Konjic
26.10.2018

9. Traktorske i kamionske gume u Trošnjičkom potoku, Fojnica 13.11.2021.

10. MS Wood Fojnica, 14.09.2020

11. Mrtva srna na akumulaciji MHE Merdani, rijeka Lašva, Busovača 14.12.2020

12. Krečana BFS, Kreševo, 30.08.2022.

O autoru

Ratko Pilipović rođen je u Banja Luci gdje i sada živi i radi. Nakon završene banjalučke Gimnazije i kasnije Pravnog fakulteta u Banjoj Luci, aktivno počinje njegov pravni angažan u različitim poljima. U toku radnog vijeka susretao se sa različitim pravnim oblastima pa je tako intenzivno radio na polju izbjeglica, raseljenih lica i povratnika, kao i zaštitom radničkih prava. Zaštitom životne sredine bavi se preko 10 godina, a jedan je od pokretača i osnivača Arhus centra u Banja Luci. Pored kontinuiranog praćenja implementacije Arhuske konvencije i njenih protokola u domaće zakonodavstvo, aktivan je i u oblasti voda i koncesija, kao i zagađenja vazduha. Iza sebe ima nekoliko objavljenih radova.

1. DRUGI IZVJEŠTAJ IZ SJENE – Provjera stvarnog stanja ekoloških zakona u BiH i putevi za napredak, WWF 2022
2. Drugi Izvještaj iz sjene o sprovođenju Arhuske konvencije u Bosni i Hercegovini – Demokratija životne sredine u BiH, 2021
3. KONCESIJE – Javno dobro zajednice ili privatno vlasništvo vlada – Centar za životnu sredinu – Arnika, Republika Češka 2021
4. IZVJEŠTAJ IZ SJENE – Provjera stvarnog stanja ekoloških zakona u BiH i putevi za napredak- Centar za životnu sredinu / Центар за животну средину 2020
5. Upitnik o pitanjima pristupa pravdi u oblasti zaštite životne sredine sa posebnim osvrtom na predmet analize u odabranim državama Jugoistočne i Istočne Evrope, Kavkaza i Centralne Azije – Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe 2017 godina
6. Analiza uticaja pravnih propisa na procese promocije i razvoja volotiranja-izdavač Omladinski Komunikativni Centar, 2014 godina
7. Pravni instrumenti za zaštitu životne sredine-izdavač, Zelena Akcija (Zagreb, Republika Hrvatska)-2013 godina
8. Analiza sudskih odluka iz oblasti zaštite životne sredine u Bosni i Hercegovini u 2012 godini-izdavač OSCE, 2012 godina
9. Izvještaj o stanju povrata izbjeglica u Republiku Hrvatsku, povratnika i raseljenih lica u Bosnu i Hercegovinu objavljen u MPDL zborniku za 2004 godinu

Arnika – građanski centar za podršku (Češka Republika)

Arnika je nevladina organizacija osnovana 1996. godine. Ima mnogo godina iskustva u promovisanju transparentnih informacija, podržavanju učešća javnosti u donošenju odluka i sprovođenju ekološke pravde. Njeni eksperti pomažu različitim organizacijama civilnog društva, opštinama i kao i pojedincima u rješavanju predmeta vezanih za zagađenje životne sredine i prevenciju širom Češke Republike. Arnika također učestvuje u međunarodnim projektima usmjerenim na zaštitu životne sredine i jačanju implementiranja Arhuske konvencije u centralnoj i istočnoj Evropi, Kavkazu i centralnoj Aziji.

KONTAKT:

Arnika, Dělnická 13, 170 00 Praha 7, Češka Republika
tel./faks: + 420 222 781 471, e-pošta: cepo@arnika.org
Više informacija: www.eko.ba / www.english.arnika.org

Centar za životnu sredinu Banja Luka (Bosna i Hercegovina)

Centar za životnu sredinu je neprofitno i nestranačko udruženje koje argumentovano zagovara promjene u društvu utičući na relevantne politike i javnu svijest o životnoj sredini u Bosni i Hercegovini i na međunarodnom nivou. Centar za životnu sredinu je organizacija koja je svojim osnivanjem i djelatnošću jasno fokusirana na pitanja oblasti životne sredine. Osnovana je 1999. godine, a upravo sa ciljem da svojim aktivnim i proaktivnim djelovanjem utiče i doprinosi unapređenju životne sredine.

KONTAKT:

Centar za životnu sredinu, Miše Stupara 5,
78 000 Banja Luka, Bosna i Hercegovina
tel: + 387 51 433-140, e-pošta: info@czzs.org
Više informacija: www.czzs.org

Koalicija za zaštitu rijeka Bosne i Hercegovine (Bosna i Hercegovina)

Koalicija za zaštitu rijeka Bosne i Hercegovine osnovana je u junu 2016. godine od strane organizacija civilnog društva i pojedinaca ljubitelja prirode koji prate i preispituju planove za izgradnju hidroelektrana i zalažu se za razvoj turizma, tradicionalnih i komplementarnih djelatnosti koje mogu osigurati više raznovrsnih radnih mjesta i ostvariti veći razvoj lokalnih zajednica. Pored organizacija koje se bave zaštitom životne sredine, u Koaliciji su jako važne pojedinci i organizacije koje svojim radom pokazuju na koji način se rijeke mogu održivo koristiti, sa minimalnim uticajem na prirodu i sa dobitima za lokalno stanovništvo. Uloga Koalicije je da pruža podršku lokalnom stanovništvu da se na vrijeme uključi u donošenje odluka i donese stav o izgradnji hidroelektrana u Bosni i Hercegovini. Koalicija za zaštitu rijeka BiH koja trenutno okuplja oko 30 organizacija iz čitave države i broj članova i dalje raste.

KONTAKT:

e-pošta: koalicijazazastiturijekabih@gmail.com
Više informacija: www.rijekebih.org

